

“จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้
ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและ
เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง”

ครูคือ “แม่พิมพ์ของชาติ” เป็นคำกล่าวที่อมตะในทุกยุคทุกสมัยอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบัน เพราะเด็กมักจะเลียนแบบครู ดังนั้น ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นความประพฤติการปฏิบัติตน เพราะ “แบบอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน” ถ้าได้ “ครูดี เด็กก็จะดีตามไปด้วย” ฉะนั้นในการคัดเลือกตัวบุคคลที่จะเข้ามาเป็นครูนั้นจะต้องมีการเลือกสรรหรือสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาเป็นครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เพราะครูคือ “ผู้มีส่วนสำคัญในการให้การศึกษา” ให้แก่เด็กนักเรียนผู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้ประเทศชาติรอดพ้นจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้ ประเทศใดที่มีประชาชนได้รับการศึกษา ย่อมแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประเทศนั้น ๆ ว่ามีการพัฒนาไปถึงระดับใด ดังนั้น หลายประเทศจึงหันมาให้ความสนใจปฏิรูปการศึกษา ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วยการปฏิรูปการศึกษาจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ “ตัวครู” เป็นสำคัญ เพราะครูเป็นผู้หน้าที่รับผิดชอบและเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง ในการนำเอาผลประสบการณ์ทั้งปวงไปถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์ของตน โดยมุ่งหวังให้เด็กเกิดการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ เป็นคนดีของสังคม สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข สิ่งที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น ครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคม ประเทศและโลก โดยการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน สิ่งแวดล้อมยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เชื่อมโยงความรู้จากท้องถิ่นสู่สากล ให้เด็กศึกษาค้นคว้า สร้างองค์ความรู้เอง สนับสนุนให้เด็กได้ฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยครูจะคอยกระตุ้นให้เด็กเกิดความกระหาย ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน กล้าสู้ปัญหา พยายามทุกวิถีทางที่จะขจัดความไม่รู้ในตัวเด็กให้น้อยลงด้วย

ประสบการณ์ของเขาเอง จึงจะถือได้ว่า “เป็นครูมืออาชีพ” ตามมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ดังต่อไปนี้

“จัดเนื้อหา สาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล” การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงผู้เรียนว่า มีความสนใจ ความถนัด ความสามารถต่างกัน ต้องให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยการส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถในสิ่งที่ตนถนัดออกมาให้เต็มที่และคอยขจัดสิ่งที่ค้ำอยู่ในตัวเขาให้หมดไปโดยไม่ให้เกิดมีปมค้ำอยู่ในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามศักยภาพของตนเอง

“ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา” การฝึกให้ผู้เรียนได้เข้าเรียนร่วมกระบวนการกลุ่ม อาจจะเป็นกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้แล้วแต่สถานการณ์ที่กำหนดขึ้น เป็นการฝึกให้เด็กได้กล้าแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการแสดงความคิดเห็นเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เด็กรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยึดถือเสียงข้างมากในการตัดสินใจ ตัดสินปัญหา ทักษะการคิด การจัดการในตัวบุคคลปัจจุบันมีน้อยมาก จะเห็นได้จากสภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ถ้าพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะเห็นได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่สะสมขึ้นเรื่อย ๆ นั้น มาจากการแก้ปัญหาไม่ถูกจุด ขาดกระบวนการคิด การจัดการ เนื่องจากขาดการชี้แนะ การฝึกฝนที่ถูกต้อง จึงทำให้การพัฒนาทักษะดังกล่าวได้ไม่เต็มที่ หลายคนไม่กล้าเผชิญกับปัญหาหรือความจริงที่ตนกำลังประสบอยู่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงแก้ปัญหาที่นั่นไม่ได้ อาทิ การฆ่าตัวตายเมื่อล้มละลาย หรือการให้ออกจากงาน หรือแม้แต่การสอบแข่งขันเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย เป็นต้น ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ครูจะต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนหลากหลายวิธี เพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากรู้ อยากลองในการแก้ปัญหา กล้าเผชิญกับปัญหา โดยไม่กลัวปัญหา ครูจะต้องสร้างแรงจูงใจ มีการเสริมแรงให้กับเด็ก คือคอยให้กำลังใจและกระตุ้นเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดเวลา

“จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง” การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเป็นอย่างมาก เพราะผู้ที่เรียนรู้จากประสบการณ์จริงจะมอง

เห็นปัญหาขึ้นตอน วิธีการในการทำสิ่งนั้นได้อย่างชัดเจน สามารถค้นพบและสรุปความรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยการบอกกล่าวจากใคร การที่จะให้เด็กได้ค้นพบและสรุปเป็นความรู้ได้ จึงต้องอาศัยครูเป็นตัวการสำคัญในการสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียน ได้ร่วมคิด ร่วมทำ ลงมือปฏิบัติ เพื่อฝึกให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการค้นหาความรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูต้องยึดหลักว่า “ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุด” ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูจะต้องยึดหลักว่า “ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุด” ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและครูจะต้องให้เด็กได้เล่นและมีกิจกรรมต่าง ๆ นอกห้องเรียนด้วย เพราะการที่เด็กได้เรียนนอกห้องเรียนนั้นจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมหาศาล เนื่องจากเด็กได้รับประสบการณ์ตรง โดยครูอาจให้เด็กได้รู้จักวิธีการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดหรือแหล่งความรู้ที่อยู่ในชุมชน เป็นต้น โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกันได้ในลักษณะบูรณาการ เพื่อสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กได้อย่างมีความหมาย

“จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” ครูควรจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยการผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ เป็นสัดส่วน สมดุล เป็นองค์รวมเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ที่เด็กกำลังจะได้รับ เพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยอาจเป็นการบูรณาการในกลุ่มประสบการณ์เดียวกันหรือข้ามกลุ่มประสบการณ์ก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมของกิจกรรมนั้น ๆ และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูควรให้เด็กเรียนจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว เรียนจากเรื่องที่ย่างไปสู่เรื่องที่ยาก เรียนจากสิ่งที่รู้และเห็นแล้วไปสู่เรื่องที่ยังไม่รู้ไม่เห็น เรียนจากเรื่องที่มีความหมายต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนมากกว่าเรื่องพื้น ๆ ทั่วไป เป็นต้น และครูควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาที่สอนด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีความกตัญญูกตเวที เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยัน ประหยัด มีวินัย เสียสละไม่เห็นแก่ตัว และมีความรับผิดชอบ แล้วเราก็จะได้เด็กที่เป็น “คนดี” และ “คนเก่ง”

“ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ” การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียน ให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข มีความสนุกเพลิดเพลินในการเรียนจะช่วยให้เด็กไม่เบื่อในการเรียน และเรียนรู้ไปโดยไม่รู้ตัว ทำให้การเรียนมีความหมายและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ตัวครูจะต้องเก่งในทุก ๆ ด้าน เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบทเรียน เพราะตัวครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ครูควรรู้จักวิธีการถ่ายทอดความรู้ มีอารมณ์ขัน ในขณะเดียวกันครูควรมีสื่อการสอนที่มีคุณภาพ และควรเป็นสื่อที่มีในท้องถิ่น สื่อนั้นเป็นสื่อที่ประดิษฐ์ โดยครูและนักเรียนร่วมคิด ร่วมประดิษฐ์ เด็กจะมีความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมและจะมีความกระตือรือร้นที่อยาก จะเรียนและในการออกแบบสื่อที่ครูควรออกแบบสื่อในลักษณะที่แปลกใหม่ด้วย เพื่อให้เด็กมีความตื่นตาตื่นใจกับสิ่งที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ และเด็กอยากร่วมกิจกรรมโดยไม่เบื่อนายต่อการเรียน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งที่ครูทุกคนจะต้องประสบเหมือนกัน นั่นคือ ปัญหาในการเรียนของนักเรียน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนมีความถนัดและความสามารถไม่เหมือนกัน ตลอดจนปัญหาในการสอนของครูในบางครั้งหรือบางวิชาที่สอน ครูที่ดีนั้นจะต้องเป็นครูที่ไม่กลัวปัญหา ต้องพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาที่พบและหาวิธีการ แก้ไขปัญหานั้น โดยการทำ “วิจัยชั้นเรียน” ซึ่งเป็นการแก้ปัญหามีระบบ ขั้นตอนและมีกระบวนการ การแก้ปัญหาคือการเรียนการสอนดังกล่าวนี้ ทั้งตัวครูและนักเรียนต่างเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน แก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อแสวงหาวิธีการที่ถูกต้องมาดำเนินการแก้ปัญหาและจะเป็นการแก้ปัญหาก็ถูกจุดอีกด้วย

“จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ” การเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุกสถานที่ไม่จำกัดว่าจะต้องอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้น เพราะความรู้สามารถหาได้จากสิ่งที่อยู่รอบตัวได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ว่าจะเป็นการ ศึกษาจากผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการสังเกตจากการค้นคว้าในห้องสมุด หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซีดี-รอม อินเทอร์เน็ต สื่อมวลชน เป็นต้น เพื่อนำความรู้ที่ได้จาก

สิ่งเหล่านั้นมาร่วมกันวิเคราะห์ แก้ปัญหาตามข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ได้รับมา ซึ่งในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ครูควรมีการวางแผนตั้งแต่การเตรียมตัวนักเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล การทำงานภายหลังที่กลับจากการเก็บข้อมูลแล้ว เพื่อนำผลมารายงาน และทั้งนี้ครูจะต้องมีการเตรียมตัวที่ดี มีเทคนิคและวิธีการที่จะเป็นประโยชน์เสนอแนะให้นักเรียนทราบก่อนการลงมือปฏิบัติ เช่น เทคนิคการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลตรงประเด็น การจดข้อมูล กิริยามารยาท การฝึกปฏิบัติงานตามขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้รู้ในชุมชน แล้วนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง มีความเข้าใจในชุมชนของตนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถนำประเด็นปัญหาดังกล่าวมาร่วมกันคิดแก้ปัญหาต่อไป

“ครูมีอาชีพ ตามมาตรา 24” แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นั้น ครูจะต้องการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดย “ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้” จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย “หัวใจและความรัก” และครูจะต้องเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณ มีวิญญูณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละและรักเด็ก เพราะครูคือ “เมล็ดพันธุ์แห่งความดี” ที่จะแพร่ขยายไปสู่ตัวเด็กต่อไป

นางวาทีณี เมธีวีวัฒน์

โรงเรียนบ้านพร้าวกลาง สปอ.เชียงกลาง จ.น่าน

“

ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

“